

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова вченої ради
факультету _____

_____/_____
Протокол N ____
«__» _____ 2023

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до підготовки **курс**ової роботи

Ступінь вищої освіти бакалаврський

Спеціальність – 033 філософія

Освітня програма – політична філософія

2022 - 2023 навчальний рік

УДК
М

Методичні рекомендації до підготовки курсової роботи для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр»

за спеціальністю 033 філософія

освітня програма – політична філософія

Упорядник:

Астапова–Вязьміна О.І., канд. філос. наук, доцент кафедри філософських і політичних наук

Рецензент: Даценко В.С., канд. філософських наук, доцентка кафедри філософських і політичних наук

Методичні рекомендації до підготовки курсових робіт для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 033 – філософія освітня програма – політична філософія всіх форм навчання

У виданні містяться відомості щодо виконання курсової роботи. Подаються основні вимоги щодо виконання курсової роботи, особливості її структури, оформлення, порядку захисту та оцінювання.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри філософських і політичних наук

Протокол N __ від «__» _____ 2023 року

Завідувач/ка кафедри _____ /Анжела БОЙКО/
підпис ПІБ

Обговорено та рекомендовано до затвердження методичною комісією Факультету гуманітарних технологій «__» _____ 2023 р., протокол N ____

Голова методичної комісії факультету _____ /Алла ЛИСЕНКО/
підпис ПІБ

ЗМІСТ

1. Загальна характеристика курсової роботи

- 1.1. Визначення, мета та завдання курсової роботи
- 1.2. Організація та керівництво курсовою роботою
- 1.3. Структура та зміст курсової роботи
- 1.4. Загальні вимоги до виконання курсової роботи
- 1.5. Підготовка до захисту та захист курсової роботи

2. Загальні методичні рекомендації до виконання курсової роботи.

- 2.1. Визначення наукового апарату курсової роботи
- 2.2. Вимоги до написання курсової роботи
- 2.3. Мова і стиль написання курсової роботи
- 2.4. Цитування та посилання на використані джерела

3. Рецензія наукового керівника

4. Критерії оцінювання курсової роботи

- 4.1. Типові помилки в написанні та оформленні курсової роботи

Додатки

Список використаних джерел

1. Загальна характеристика курсової роботи

1.1. Визначення, мета та завдання курсової роботи

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців з політичної філософії є науково-дослідна робота, яка дає змогу студентові реалізувати на практиці знання та навички, набуті під час вивчення загальних і спеціальних дисциплін та зорієнтована на власний науковий пошук студента. Курсова робота є необхідним елементом самостійної роботи та формою контролю успішності студента.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних знань і практичних навичок з певної навчальної дисципліни.

Підготовка курсової роботи – це складова основних етапів навчання студентів за спеціальністю 033 філософія, освітня програма – політична філософія. Курсова робота, поряд з вивченням лекційного матеріалу, участю в семінарських та практичних заняттях, індивідуальною та самостійною роботою є невід’ємною складовою частиною, передбаченою навчальною програмою.

Мета та завдання написання курсової роботи:

Мета написання курсової роботи	поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекційних та семінарських заняттях
Завдання написання курсової роботи	систематизація та конкретизація знань за відповідною навчальною дисципліною; набуття навичок проведення самостійної дослідницької роботи, включаючи пошук та аналіз необхідної інформації; формування у студентів системного мислення через визначення мети, предмету, об’єкту та завдань дослідження; самостійного дослідження та виокремлення актуальної проблематики у відповідній предметній галузі; орієнтуватись в сучасному інформаційному полі та працювати з першоджерелами; оволодіння сучасними методами обробки інформації та використання інформаційних ресурсів; вдосконалення творчої ініціативи,

	самостійності мислення, організованості та відповідальності; розвитку критичного мислення та вміння аргументовано викладати думки при аналізі теоретичних питань та практичних прикладів, вміння формулювати висловлювання та робити висновки.
--	--

Виконання студентами курсової роботи передбачено Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах і передбачає закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами під час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Курсова робота має засвідчити вміння автора працювати з науковою літературою з теми дослідження, аналізувати та узагальнювати фактичний матеріал для дослідження, робити аргументовані висновки на підставі обробки наукової літератури.

1.2. Організація та керівництво курсовою роботою

1. Викладачем навчальної дисципліни щорічно розробляються теми курсових робіт та затверджуються на засіданні кафедри.

2. Студент може обрати одну із тем або запропонувати свою тему, яка узгоджується в навчальною програмою дисципліни.

3. Науковий керівник здійснює керівництво та контроль за написанням курсової роботи. Функції керівника курсової роботи:

- узгодити із студентом тему роботи;
- зорієнтувати студента у виборі літератури за темою дослідження;
- проводити регулярні консультації;
- здійснювати контроль за виконанням завдань;
- оцінити зміст курсової роботи;
- написати рецензію на курсову роботу.

4. При виборі теми слід пам'ятати про можливість її розвитку, подальшого поглиблення та конкретизації, або використання при написанні наукових статей, доповідей на наукові конференції, використання її у кваліфікаційній роботі.

Також обов'язково врахувати:

- актуальність тем дослідження;
- власні наукові інтереси та здібності студента;
- наявність спеціальної літератури, включаючи іноземні джерела.

6. Вибір студентом теми закріплюється рішенням по кафедрі та факультету.

1.3. Загальні вимоги до виконання курсової роботи

Виконання курсової роботи вимагає поглибленого і творчого вивчення студентом навчальної дисципліни, з якої пишеться курсова робота, уміння самостійно аналізувати джерельну базу та орієнтуватись у практичному її застосуванні.

Курсова робота допомагає студентові систематизувати отримані теоретичні знання з вивченої дисципліни, перевірити якість цих знань; оволодіти первинними навичками проведення сучасних досліджень. Творчі спроби дозволять виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо, критично її дослідити; вміння збирати, аналізувати і систематизувати наукові джерела; здатність застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань; формулювати висновки, пропозиції і рекомендації з предмета дослідження.

Курсова робота виконується українською мовою.

Важливо, аби студент перед першою консультацією керівника спробував самостійно розробити план дослідження обраної теми, добре обміркував і чітко уявив хід його виконання. Це дозволить керівнику врахувати можливості та здібності студента, його підготовленість до виконання роботи, а також надати студенту відповідну адекватну допомогу.

При розкритті змісту роботи студент не повинен обмежитись матеріалом підручника, а має ознайомитись з першоджерелами, додатковою науковою філософською літературою, періодичними виданнями фахового спрямування.

У тексті курсової роботи повинні бути використані першоджерела, довідники, монографії, колективні праці, статті з наукових журналів, достовірна інформація із мережі Інтернет.

1.4. Структура та зміст курсової роботи

Курсова робота є індивідуальною самостійною роботою, яка має свої особливості, зумовлені темою, об'єктом та предметом дослідження, теоретичною підготовкою студента, наявністю першоджерел та фактичного матеріалу.

Курсова робота, подана до захисту, супроводжується рецензією наукового керівника.

Курсова робота складається з двох частин: теоретичної та практичної. Перша частина (Т) теоретична – текстуальна, друга (П) практична/прикладна – презентація.

Т. Текстуальна частина – виконується за принципом написання наукової статті та має включати розділи: **вступ, мета дослідження, викладення основного матеріалу, висновки, прикладна назви використаних джерел** (назви виділяють у тексті жирним шрифтом), **приклад див. додаток В**.

Вступ. Формулюється проблематика в загальному вигляді, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Студент обов'язково зазначає актуальність теми та наукових рішень, представляє аналіз новітніх джерел досліджень і публікацій, на які посилається.

Мета дослідження вказується разом із науково-дослідницькими завданнями. Слід відобразити методику дослідження, логіку викладення матеріалу.

Викладення основного матеріалу подається з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів відповідно до завдань дослідження і логіки подання матеріалу.

Висновки містять обґрунтовані результати досліджень (по пунктах, відповідно до завдань), а також перспективи подальших досліджень.

Назви використаних джерел (не менше 15, включаючи джерела іноземною мовою) у списку літератури розміщуються в порядку згадування в тексті (не за абеткою).

П. Презентація має складатися із 10 слайдів, роздруківка яких обов'язково (!) додається до текстуальної частини курсової роботи.

Презентація є прикладною складовою дослідження, що має висвітлити практичне (!) застосування тематики курсової роботи в сучасних соціальних, політичних реаліях і відповідно повинна мати: об'єкт, предмет дослідження, методи дослідження.

Загальна структура курсової роботи складається із:

Назва структурної складової	Рекомендований обсяг сторінок
Титульний аркуш	1
Зміст	1
Текстуальна частина	15-20
Список використаних джерел	Не менше 15 найменувань
Презентація	10 слайдів
Додатки (схеми, таблиці, малюнки)	за необхідності

Вимоги до оформлення курсової роботи

Мова публікацій: українська.

Редактор: **MSWord**. Гарнітура: Times New Roman, кегль – 14; авторські акценти в тексті виділяти *курсивом*.

Обсяг публікації – 15 – 20 сторінок.

Поля: верхнє, лівє – 3 см; правє – 1 см; верхнє, нижнє – 2 см. Міжрядковий інтервал – 1,5. Абзацний відступ – 1,25 см.

1.5. Підготовка до захисту та захист курсової роботи

Студент подає курсову роботу для перевірки та рецензування у встановлені терміни, але не пізніше ніж за 15 днів до початку сесії.

Визначених навчальним планом термінів виконання роботи необхідно дотримуватися, оскільки це створює умови для належної перевірки, рецензування а в разі необхідності - її доопрацювання та підготовки до захисту.

Обов'язковим є публічний захист курсової роботи. Захист роботи відбувається на студентському науковому семінарі, де автор роботи презентує результати свого дослідження.

Якщо студент вчасно не зміг (за поважних причин) захистити свою роботу на студентському науковому семінарі, то в такому випадку захист курсової роботи відбувається на найближчому засіданні кафедри.

Захист курсової роботи проходить у визначений заздалегідь термін. За два тижні до захисту курсова робота повинна бути представлена керівнику.

Захист складається із презентації студентом прикладних позицій дослідження та проходить за такою процедурою:

1. виступ студента (5-7 хвилин), під час якого він викладає мотиви вибору теми, її актуальність, мету роботи, її основний зміст, загальні висновки;

2. питання студенту від керівника, інших присутніх на захисті осіб та відповіді на питання;

3. відповідь на поставлені запитання присутніх.

4. виступ інших осіб (студентів, опонентів), що побажали висловитися по суті питання;

5. заключне слово студента, в якому він висловлює свою думку щодо зауважень, які були зроблені.

При оцінюванні враховується не тільки рецензія наукового керівника а й виступ студента на захисті: наскільки він володіє матеріалом курсової роботи та вміє відстоювати свої думки і висновки.

Підготовка до захисту курсової роботи – важлива справа, яка впливає на кінцевий підсумок роботи, її оцінку та складається з кількох етапів, першим з яких є підготовка тексту усного повідомлення.

Наявність написаного тексту – це необхідність, продиктована суворим регламентом захисту.

У тексті виступу необхідно:

– довгі речення по можливості замінити короткими;

– «ключових позиціях» тексту ввести звертання до слухачів, покликані активізувати їх увагу, наприклад, «...», «як ви знаєте, ...», «дозвольте звернути вашу увагу на ...»;

– виразити словами смислові зв'язки між частинами доповіді, наприклад: «Далі перейдемо до розгляду ...», «Наступна проблема ...», «І ще одне: ...».

Успішний виступ залежить не лише від наявності тексту доповіді, а й від уміння публічно виступати, від манери триматися, характеру відповідей на запитання.

Слід говорити ясно, чітко, спокійно, впевнено, граматично правильно, виразно, дотримуючись літературної вимови, не поспішати, «ковтаючи» закінчення, не говорити тихо й нерозбірливо.

При підготовці до захисту слід урахувати, що коло запитань, які можуть поставити керівник та присутні, може бути ширшим за тему курсової роботи, адже на захисті з'ясовується не тільки рівень орієнтації в темі дослідження, а й рівень загальної підготовки з дисципліни. Відтак перед захистом необхідно повторити матеріал усього курсу, насамперед, загальні теоретичні питання

2. Загальні методичні рекомендації до виконання курсової роботи.

2.1. Визначення наукового апарату курсової роботи.

Першочерговим завданням студента є вибір теми курсової роботи.

Тема дослідження – визначення явища, яке вивчається і яке охоплює певну галузь наукового знання.

Невід’ємною частиною вступу в курсовій роботі є науковий апарат: об’єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження.

Об’єкт дослідження – це процес або явище педагогічної та психічної дійсності, які обрані для вивчення.

Предмет дослідження – це частина об’єкта, що безпосередньо та ґрунтовно вивчається з певною метою.

Мета дослідження – це ідеальне, мислене передбачення кінцевого результату науково-дослідної роботи.

Завдання дослідження – це те, що необхідно виконати для того, щоб досягнути мети (завдання конкретизують мету). Найчастіше виділяють 3-4 завдання дослідження.

Методи дослідження – це способи розв’язання завдань наукового дослідження.

2.2.Вимоги до написання курсової роботи

Титульна сторінка є першою сторінкою курсової роботи (вона не нумерується, але враховується в загальну нумерацію) і основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа.

Назва теми курсової роботи на титульному аркуші повинна точно відповідати її формулюванню в переліку тем, запропонованих кафедрою філософських і політичних наук.

Зразок оформлення титульного аркушу наведено в додатку А.

Зміст. На другому аркуші курсової роботи подають зміст роботи, який містить у собі 1. Текстуальну частину, 2. Прикладну частину. Слово «ЗМІСТ» пишеться у вигляді заголовка (симетрично тексту) великими літерами. Найменування, які включаються у «ЗМІСТ», записуються малими літерами, починаючи з прописної літери.

Вступ – передує основній частині курсової роботи та створює в цілому уявлення про її зміст.

Складові вступу:

1. Актуальність проблеми дослідження.
2. Ступінь розробленості досліджуваної проблеми в наукових колах.

Актуальність обраної теми

Актуальність (лат. Actualis – дієвість) теми відображає важливість, суттєве значення, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки, перспективам її розвитку, практичним завданням відповідної сфери діяльності. Актуальність характеризує співвідношення між тим, що з цієї проблеми вже відомо і що досліджується здобувачем уперше, і свідчить про те, для якої галузі науки чи виробництва мають цінність наукові результати роботи. Обґрунтування актуальності вибраної теми означає:

- встановлення зв’язку теми дослідження з важливими науковими та практичними завданнями;

- аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор;

- визначення кола науковців, які розглядали означену проблему або її окремі аспекти;

- виділення не вирішених раніше аспектів загальної проблеми.

Актуальність теми характеризує наукову зрілість і професійну підготовленість студента. Висвітлення актуальності повинно бути небагатослівним.

Орієнтовна схема обґрунтування актуальності проблеми дослідження може бути такою:

- дати об'єктивну оцінку сучасного стану об'єкта дослідження з акцентуванням уваги на інших проблемах і суперечностях;

- показати, як на сучасному етапі розв'язуються існуючі проблеми на практиці, якщо можливо – із посиланням на офіційні документи;

- оцінити стан наукової розробленості обраної проблеми: на основі стислого аналізу літератури визначити коло науковців, які займалися її розробкою, висвітлити проблематику їх досліджень і наголосити на маловивчених або зовсім невивчених моментах;

- зробити висновки про те, що недостатня розробленість конкретного аспекту проблеми зумовила вибір теми дослідження.

Не рекомендується вживати змістовно «пусті» фрази на зразок: «Актуальність зумовлена зростаючим інтересом науки до...».

Натомість бажано розкрити важливість обраної проблематики через загальну спрямованість сучасних досліджень на вивчення певних проблем.

Мета дослідження вказує на кінцевий результат, якого хоче досягти студент у результаті проведеної роботи. Мета завжди відображає спрямованість наукового пошуку на одержання нових знань та їх експериментальну апробацію. Метою курсового дослідження може бути таке формулювання:

– розроблення...;

– виявлення, обґрунтування...;

– розроблення теоретичної моделі...;

– розроблення вимог, критеріїв, характеристика...;

– виявлення залежності, яка існує між...;

– вивчення динаміки розвитку, розкриття можливостей... .

Визначивши об'єкт, предмет та мету дослідження, необхідно вказати **основні завдання**. Загалом їх висувають не більше трьох чи чотирьох. Завдання дослідження реалізують мету, вказують на те, що поетапно і конкретно потрібно здійснити для досягнення мети.

Завдання рекомендується формулювати якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення повинен становити зміст розділів і підрозділів роботи. Це важливо також і тому, що заголовки таких розділів і підрозділів формулюються саме із завдань дослідження. Послідовність визначених завдань має бути такою, щоб забезпечувався логічний зв'язок з попереднім. У цілісній єдності завдань відсутність одного може призвести до незавершеності всього дослідження та неможливості його використання в педагогічній практиці.

Об'єкт дослідження – сукупність різноманітних аспектів теорії та практики проблеми, яка виступає джерелом для дослідження теоретичних і практичних відомостей (процес або явище, що породжують проблемну ситуацію й обрані для вивчення). Вказується те, що розглядається.

Об'єктом дослідження може бути: - процес функціонування ...; - процес формування ...; - розвиток ...; - процес формування ... тощо.

Один і той самий об'єкт може досліджуватися в різних аспектах.

В об'єкті виділяється та частина, яка є предметом дослідження.

Предмет дослідження – це теоретичне відтворення об'єктивної дійсності, тих суттєвих зв'язків та відношень, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта і змістовно визначає тему курсової роботи.

Отже, об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Методи дослідження – це комплекс конкретних прийомів, зорієнтованих на отримання нового наукового знання і на визначення параметрів виконання програми дослідження, його теоретичних і практичних завдань, спрямованих на досягнення поставленої мети, які використовують для досягнення поставленої в роботі мети, перераховують відповідно до змісту роботи, змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів та висновків. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Щоб отримати достовірні результати, рекомендується використовувати різноманітні методи.

Перераховувати їх треба не відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності обраних методів. Для досягнення поставленої мети та сформульованих завдань курсової роботи необхідно використовувати як специфічні методи дослідження (спостереження, вимірювання, експеримент), так і загальнонаукові методи, які є засобами пізнання та мислення (аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування, узагальнення, моделювання, ідеалізація).

Висновки – заключна частина курсової роботи, що містить короткі підсумки за результатами проведеного дослідження, сформульовані у вигляді лаконічних положень. Висновки до курсової роботи розміщують безпосередньо після викладення основного тексту роботи, починаючи з нової сторінки.

Висновки до курсової роботи також ілюструються в презентації.

Висновки повинні висвітлювати виконання поставлених перед роботою дослідницьких завдань, сформульованих у вступі, і відповідати структурі роботи. Далі викладають рекомендації, у яких визначають подальші розробки з теми, проблеми чи окремих питань, що вважаються за необхідні, а також вказують на можливості ефективного наукового та практичного використання отриманих результатів.

Текст висновків найкраще викласти у формі пронумерованих тезисів, формулювання яких повинно бути якнайбільш чітким, зрозумілим, коротким та юридично бездоганим.

Отже, логічним завершенням курсової роботи є заключна частина роботи (висновки), які прямо узгоджуються із зазначеними завданнями. Їх мета – це підсумки проведеної роботи.

У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми, що постали у ході роботи.

У висновках підбивається підсумок виконаної роботи, робляться відповідні узагальнення щодо сформульованих у вступі завдань.

Висновки рекомендується починати словами: «розглянуто», «встановлено», «показано», «доведено» тощо. У висновках узагальнюються основні результати дослідження.

Висновки мають дати відповіді на запитання: – З якою метою здійснене дане дослідження студентом? – Що зроблено? – Яких висновків дійшов автор? – Яка практична значущість дослідження? – Де можуть бути впроваджені здобуті результати? – Яка подальша перспектива дослідження проблеми? У висновках рекомендується акцентувати увагу на тому, чи досягнуто мету дослідження, чи вирішено всі поставлені завдання.

Перелік умовних позначень у курсовій роботі наводиться за необхідності, а саме:

- якщо в курсовій роботі вжита специфічна термінологія, або використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом.

Такий перелік треба друкувати двома колонками, в яких ліворуч в алфавітному порядку наводять, наприклад, скорочення, а праворуч – їх детальну розшифровку;

- якщо в курсовій роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення тощо повторюються менше ніж три рази, перелік не наводять, а розшифровують їх у тексті за першого згадування.

2.3. Мова і стиль написання курсової роботи

Мова і стиль роботи – частина писемної наукової мови, що передбачає інтерпретацію власної і запозичених точок зору з метою обґрунтування наукової істини.

Писемна наукова мова виражається в формально-логічному способі викладення матеріалу, який складається головним чином з міркувань, метою яких є доказ істини або тих чи інших положень, що виявлені як наслідок дослідження фактів дійсності.

Стилем письмової наукової мови є безособовий монолог або викладення матеріалу від третьої особи, щоб зосередити увагу на змісті та логічній послідовності повідомлення, а не на об'єкті. Наприклад: «Автор вважає...», або безособових речень, наприклад: «Спочатку визначають основні фактори, що впливають на ...».

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є посилання на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи виразу. У тексті це реалізують за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень (за повідомленням, за відомостями, на думку, за даними, на нашу думку тощо).

Культура наукової мови визначається точністю і якістю.

Точність - це умова, що забезпечує наукову і практичну цінність інформації, що використовується в тексті курсової роботи. Рекомендується бути обережними у вживанні або використанні тих чи інших слів, адже неправильно чи невдало вибране слово може спотворити суть тексту або створити умови щодо його подвійного тлумачення.

Якість - це вміння писати доступно і зрозуміло. Дуже часто порушення якості викладу пов'язане з використанням без потреби іноземних слів або неправильним вживанням іноземної лексики. Автор роботи в такий спосіб намагається надати своїй роботі видимої науковості, Це призводить до того, що добре знайомі предмети, явища, поняття важко ідентифікуються.

Стиль - це передбачення якості наукової мови, що визначає її культуру. Саме тому текст роботи повинен містити оригінальні думки, розкривати тему на основі суттєвої інформації.

Рекомендується уникати тавтології (повторення одного й того ж іншими словами, вживання в одному реченні спільнокореневих слів), використання мовних штампів.

Під час написання курсової роботи важливо об'єднати накопичену інформацію у взаємопов'язаний текст. Для цього можна використовувати різноманітні мовні кліше та звороти як засоби зв'язку між реченнями.

Виокремлюють низку типових «слів-маркерів», які сприяють логічності, чіткості викладу тексту.

Структуризація тексту:

- Врешті (урешті), зрештою...
- Деякі додаткові зауваги щодо/стосовно
- Зупинімося докладніше на...
- Надалі, в подальшому, згодом...
- Наприкінці...
- Необхідно розглянути...
- Основні переваги цього методу полягають у...
- Перш ніж перейти до , звернімося до...
- По-перше (а) по-друге...
- Разом з тим...
- Розглянувши , перейдімо до...
- Спочатку, насамперед, передусім, щонайперше .

Опис, ствердження, доповнення, уточнення:

- З одного боку, а з іншого...
- Зокрема (переважно у сполученні з іменником, уживають для підкреслення, виокремлення чогось з-поміж однотипного).
- Особливо ...
- Переважно, здебільшого...

- При цьому...
- При чому...
- Разом з тим...

Вказівка на причинно-наслідкові зв'язки

- Завдяки цьому...
- Залежно від...
- Відповідно до...
- Однак (незважаючи на щось)
- Окрім того...
- Оскільки, то...
- Отже, ...
- Тому (внаслідок чого-небудь)
- Унаслідок...
- Через те, що...
- Через це...
- Якщо то...
- Втім [утім], а втім (незважаючи на щось)

Припущення

- Припустімо, що, тоді...
- Вважаймо (уважаймо, що),...
- Переважно, здебільшого...
- При цьому...

Цитування, наведення прикладів

- Як зауважує Гегель...
- Артикулюючи увагу на позиції [автор]...
- На нашу думку,...

– Наприклад (вставне слово, яке уживають при переліку, уточненні, при поясненні слова в реченні, вводить у речення слова, що слугують для ілюстрації, пояснення попереднього викладу),...

- Прикладом слугує...
- Такий, як...
- У випадку...
- У разі...
- Як пише/стверджує [автор],...

Класифікація, порівняння й зіставлення

- але...
- Аналогічно...
- З одного боку, з іншого боку,...
- Із порівняння виходить, що...
- Подібно...
- Також...
- Тоді як...
- У такий же спосіб...
- Якщо, то...

Оцінка

- Без сумніву,...
- Безперечно,...
- Безумовно, ...
- Звичайно, ...
- Не викликає жодних сумнівів...

Узагальнення, висновок

- [Здійснений аналіз], дає змогу дійти висновку, що...
- Наприкінці відзначимо, що...
- Отже,...
- Так (у значенні вставного слова уживають на початку речення, перед ілюстрацією, поясненням до попереднього висловлення).
- Отримані результати свідчать про .
- Підсумовуючи...
- Таким чином,...
- У результаті .

2.4. Цитування та посилання на використані джерела

У ході написання курсової роботи необхідно давати посилання на джерела. Такі посилання дають змогу відшукати необхідну інформацію про джерело, перевірити достовірність відомостей про цитування, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

Досліджуючи проблему, варто посилатися на останні видання, публікації. На більш ранні видання можна посилатися в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який висвітлює історичний аспект роботи або який не включено до останнього видання.

Всередині тексту не припустимо використання прізвища без ініціала. Ініціал завжди (окрім бібліографічних списків) має стояти перед прізвищем, наприклад, Б. Мондін.

Зверніть увагу, що ініціали відділяються від прізвища за допомогою нерозривного пробілу (комбінація клавіш Ctrl+Shift+Пробіл).

Зазначаючи в тексті прізвища зарубіжних науковців обов'язково зберігають автентичність їх звучання, наприклад, Окунев, Пономарьов, Сімонова, Шнайдер тощо, в дужках доречно подати як пишеться прізвище та ім'я зарубіжного дослідника англійською мовою, наприклад В. Куйан (*W. Quine*).

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору потрібно наводити цитати. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Посилання в тексті на цитовані джерела виділяються двома квадратними дужками і оформлюються за таким зразком: «Цитата ...» [2, с. 364], де перша цифра – номер джерела в списку використаних джерел, друга після літери «с.» – номер цитованої сторінки.

У випадку цитування кількох джерел запис матиме такий вигляд: «Цитата ...» [5; 7; 12] або «...у працях [1-7]...».

Якщо текст цитовано не за першоджерелом, то на початку підрядкового бібліографічного посилання наводять пояснювальні слова: «Наведено за:», «Цит.

за:» («Цитовано за») і зазначають джерело, з якого запозичено текст. Наприклад: Цит. за: Мондін Б. Онтологія і метафізика. Жовква: Місіонер, 2010. С. 75.

Загальні вимоги до цитування такі:

– текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

– цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускаються без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

– кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело; – при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, потрібно бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

– якщо необхідно виявити ставлення автора до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання.

Оформлення списку використаних джерел

Ця структурна частина курсової роботи свідчить про предметне поле дослідження, демонструє самостійну роботу студента. Кількість джерел залежить від обсягу курсової роботи, її характеру та ступеня розробленості. Недостатня кількість джерел може свідчити про поверховість дослідження, а надмірність джерел – про компілятивний характер роботи. Зразок оформлення бібліографічного покажчика – **додаток С**.

3.Рецензія наукового керівника

В рецензії наукового керівника курсової роботи зазначається:

- актуальність теми;
- ступінь самостійності у виконанні курсової роботи;
- вміння використовувати літературу;
- ступінь оволодіння методами дослідження;
- повноту та якість розробки теми;
- логічність, послідовність, аргументованість, літературна грамотність викладення матеріалу;
- актуальність запропонованого прикладного матеріалу в презентації;
- висновок про те, якою мірою курсова робота відповідає вимогам, що ставляться перед дослідженнями такого типу.
- стиль викладу та оформлення роботи;
- недоліки роботи.

Рецензія завершується оцінкою, яка у процесі захисту може несуттєво корегуватися.

4.Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінювання курсової здійснюється науковим керівником. Він виставляє попередню оцінку за такими критеріями:

- відповідність змісту курсової роботи обраній темі;
- грунтовність, логічність, досягнення поставленої мети і розв'язання зазначених завдань;
- повнота і критичність літератури з проблеми дослідження;
- успішність виконання роботи, рівень аналізу зібраного матеріалу;
- літературне й технічне оформлення роботи, його акуратність;
- вчасність подання роботи на кафедру (не пізніше ніж за два тижні до захисту).

Результати захисту курсової роботи оцінюються як за національною (чотирибальною) («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»), так і за кредитно-модульною (стобальною) шкалою.

Оцінка «відмінно» виставляється тоді, коли зміст відповідає темі дослідження, у роботі здійснено аналіз наукової літератури з відповідної проблеми, теоретичний матеріал органічно поєднано з практичним, студент продемонстрував уміння систематизувати матеріал, його узагальнювати, показав певний рівень самостійності під час виконання роботи, курсова роботи виконана грамотно, охайно оформлена та вчасно подана науковому керівникові.

Оцінка «добре» ставиться за наявності незначних недоліків – недостатньо точних висновків, поодиноких випадків порушення логіки викладу, вимог стилю, перевантаженості цитатами, огріхами в оформленні, невеликих мовних помилок.

Оцінка «задовільно» виставляється за наявності значних недоліків – тему проаналізовано поверхово, відсутній аналіз наукової літератури з відповідної проблеми, не дотримано певних вимог до оформлення роботи, наявна значна кількість мовних помилок.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо робота не задовольняє зазначеним вимогам (наприклад, зміст не відповідає назві роботи; робота виконана на підставі лише одного (чи декількох) підручника або навчального посібника, без використання монографічної літератури та періодичних фахових видань, не самостійно, є однаковою за змістом з іншою; наявні грубі порушення вимог до оформлення роботи; велика кількість мовних помилок).

Шкала відповідності балів національній системі оцінювання

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка в національній шкалі</i>
A 90-100	відмінно
B 82-89	добре
C 74-81	добре
B 64-73	задовільно
E 60-63	задовільно

F 35-59	незадовільно з можливістю повторного захисту
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним написанням та захистом курсової роботи

4.1. Типові помилки в написанні та оформленні курсової роботи

1. Зміст роботи не відповідає плану курсової роботи або не розкриває тему повністю чи в її основній частині.

2. Сформульовані розділи не відповідають проблемній позиції та темі дослідження.

3. Мета дослідження не пов'язана з актуальністю та темою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмету дослідження.

4. Автор/авторка не виявив/ла самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.

5. Не зроблено аналізу сучасної джерельної бази (останні 5-7 років) з теми дослідження.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.

7. Загальні висновки не відповідають меті дослідження та поставленим завданням.

8. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані неправдиві джерела.

9. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту.

10. Презентація прикладного матеріалу не відповідає сучасним соціально-культурним та політичним реаліям.

11. Обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.

ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет гуманітарних технологій
Кафедра філософських і політичних наук

УДК

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри філософських
і політичних наук
д. філос. н., професор Анжела БОЙКО
«__» _____ 20__ р.

Курсова робота

НАЗВА

ступінь вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальність: 033 Філософія

Прізвище, ім'я, по-батькові студента
курс, група
підпис

Прізвище, ім'я
наукового керівника
науковий ступінь,
вчене звання
підпис

Черкаси 2023

ДОДАТОК В

Приклад оформлення курсової роботи (текстуальна частина)

Вступ. Т е к с т

Текст,текст,.....
.....текст

Мета дослідження. Т е к с т

Текст,текст,.....
.....текст

Викладення основного матеріалу. Т е к с т

Текст,текст,.....
.....текст

Висновки. Т е к с т

Текст,текст,.....
.....текст

Список використаних джерел:

1.Автор, назва.....

2.Автор, назва...

**Приклади оформлення списку використаних джерел, відповідно до
ДСТУ 8302:2015**

КНИГИ	
Один автор	<p>Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України: із змін. та допов. на 12 берез. 2016 р. 12-те вид., допов. і переробл. Київ: Правова єдність, 2021. 810 с</p> <p>Johnson L. K. Bombs, bugs, drugs and thugs: intelligence and America's quest for security. New York; London: New York University Press, 2020. 326 p.</p>
Два автори	Петришина М. О., Петришин О. А. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування: наук. доп. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. будва та місц. самоврядування. Харків: Право, 2016. 44 с. (Серія "Наукові доповіді").
Три автори	<p>Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право, 2011. 312 с.</p> <p>Helfer M. E., Kempe R. S., Krugman R. D. The battered child. 5th ed. Chicago, IL: University of Chicago Press, 1997. 700 p.</p>
Чотири автори і більше	Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Є. І. Григоренко та ін.; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків: [б. в.], 2013. 352 с.
Без автора	Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Генеза, 2004. 736 с.
ПРИКЛАДИ	БАГАТОТОМНІ ВИДАННЯ
	Енциклопедія історії України: у 10 т. / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с.
ІНШІ ВИДАННЯ	
Автореферати дисертацій	Лісов О. С. Новітня вітчизняна історіографія створення та діяльності розвідки і контррозвідки України у 1917–1991 роках: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 20.02.22 / Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняхівського. Київ, 2017. 20 с.
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація).
Бібліографічні показники	Систематизований покажчик матеріалів з питань адміністративної реформи, опублікованих у Віснику Національної академії державного управління за 1997–2005

		роки / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України; уклад.: О. О. Бабінова, О. Г. Белінська. Київ: Вид-во НАДУ, 2006. 11 с.
Каталоги		Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів: Новий час, 2003. 160 с.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ		
Розділ книги		Хряпінський П. Кримінально-правові засоби заохочення у публічному праві України. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред.: О. В. Козаченко, Є. Л. Стрельцов. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 87–109. O'Neil J. M., Egan J. Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. Gender issues across the life cycle / Ed. B. R. Wainrib. New York, NY: Springer, 1992. P. 107–123.
Тези, доповідь		Шаповал В. Свобода та "природні права" людини як основа людського виміру права. Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи): матеріали першого всеукр. круглого столу, м. Львів, 16–17 верес. 2005 р. Львів: Край, 2006. С. 286–295. Wu C. K., Makhlof M. M. Predicting the response of Aluminium casting alloys to heat treatment. Light Metals 2011: Proceedings of the technical sessions presented by the TMS Aluminium Committee at the TMS 2011 Annual Meeting & Exhibition, San Diego, California, USA, 27 February – 3 March, 2011. Hoboken, NJ: Wiley, 2011. P. 834–836.
Стаття довідкового видання	з	Баулін Ю. В. Обставини, що виключають злочинність діяння. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ: Юрид. думка, 2007. С. 550. Bergmann P. G. Relativity. The New Encyclopedia Britannica. Chicago, IL: Encyclopedia Britannica, 2020. Vol. 26. P. 501–508.
Стаття періодичного видання (журнал)	з	Benjamin A. C. The ethics of scholarship: A discussion of problems that arise in its application. Journal of Higher Education. 1960. Vol. 31, No. 9. P. 471–480. Середа М. Мирні зібрання: практика адмін. судів 2015 р. Юридичний вісник України. 2016. 12–18 лют. (№ 6). С. 5.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Приклади	Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків;
-----------------	---

	<p>Костянтинівка, Сектор "С" АТО: Юрайт, 2016. 116 с. URL: http://dSPACE.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencov_2016_mon.pdf (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Colletta L. Political satire and postmodern irony in the age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, No. 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p> <p>Feminism. <i>Encyclopædia Britannica online</i>. URL: http://www.britannica.com/EBchecked/topic/724633/feminism.</p>
ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ	
Приклади	<p>Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.</p> <p>Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Дата оновлення: 12.03.2017. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page (дата звернення: 17.03.2017).</p> <p>Case of Benham v. The United Kingdom (Application no. 19380/92): Judgment European Court of Human Rights, 10 June 1996. URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57990 (Last accessed: 17.03.2017).</p>

Список використаної літератури

1. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. – Уведено вперше; надано чинності 2016-07-01. – Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. – 17 с.
2. Кодекс академічної доброчесності Черкаського державного технологічного університету (зі змінами) : затверджено Вченою радою ЧДТУ протокол № 4 від 23 листопада 2020 р. – Режим доступу: <https://chdtu.edu.ua/normative/regulations/item/15714-kodeks-akademichnoyidobrochesnosti-cherkaskoho-derzhavnoho-tekhnologichnoho-universytetu-zizminamy-23-12-2019>.
3. Методичні рекомендації до підготовки кваліфікаційної роботи для здобувачів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 033 Філософія всіх форм навчання [Текст] / [Електронний ресурс] / Упоряд. : Бойко А.І.; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2018. – 26 с.
4. Положення про екзаменаційну комісію : затверджено Вченою радою ЧДТУ протокол № 8 від 15 квітня 2019 р. – Режим доступу: <https://chdtu.edu.ua/normative/regulations/item/11670-polozhennya-proekzamenatsiyu-komisiyu>.
5. Положення про організацію освітнього процесу в Черкаському державному технологічному університеті: затверджено Вченою радою ЧДТУ протокол № 7 від

23 січня 2019 р. – Режим доступу : <https://chdtu.edu.ua/normative/regulations/item/14953-polozhennia-pro-osvitniiprotse-cherkaskoho-derzhavnoho-tekhnologichnoho-universytetu>.

6. Положення про перевірку академічних і наукових робіт на плагіат : затверджено Вченою радою ЧДТУ протокол № 5 від 18 листопада 2019 р. – Режим доступу : <https://chdtu.edu.ua/normative/regulations/item/12698-polozhennia-pro-perevirku-akademichnykh-i-naukovykh-robit-na-plahiat>.

7. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Черкаському державному технологічному університеті : затверджено Вченою радою ЧДТУ протокол № 6 від 12 грудня 2019 р. – Режим доступу: <https://chdtu.edu.ua/normative/regulations/item/12446-polozhennia-pro-systemuvnutrishnoho-zabezpechennia-iakosti-vyshchoi-osvity-u-chdtu>.

8. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII: зі змінами. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

9. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р. № 266. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248149695>.

10. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 033 «Філософія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 4 березня 2020 р. № 370.

11. Методичні рекомендації до написання курсових робіт – Київський університет імені Бориса Грінченка – Режим доступу: <https://uk.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/uk/PDF/ck-pravo/kyrsova-robota.pdf>

12. Курсова робота: методичні рекомендації до написання та захисту / авт.-уклад. О. П. Литвин., О. В. Тимченко., Т. Л. Панченко, Н. В. Стаднік, Н. В. Бодрик. Біла Церква. 2019. – 52 с. – Режим доступу: <https://bo.naqa.gov.ua/api/File/12565/Get>